

SLOVENIJA

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Gosposka 12 — Naročnina četrtletno 15 din, za pol leta 30 din, za vse leto 60 din — Posamezna šte. 2 din — V zamejstvo za vse leto 90 din — Poštoček rač.: Ljubljana 16.176 — Rokopisov ne vračamo — Oglasi po tarifu — Izhaja vsakega 1., 11. in 21. v mesecu — Tiska tiskarna M. Hrovatin v Ljubljani

Dr. Kulovčev govor o političnem pomirjenju v Mariboru

Kakor smo že zadnjič v sestavku o dr. Kulovčevem govoru v Celju povedali, je res dr. Kulovec takoj naslednjo nedeljo nadaljeval svoja izvajanja o prejšnjem govoru svojem in pozivu k pomiritvi. Najprej se je pritožil, da nekateri njegovih besed niso prav razumeli, potem je krepko poudaril in slovesno izjavil, da imajo oni (slovenska JRZ) zgodovinsko legitimacijo slovenskega naroda, da ga zastopajo v njegovem domačem, političnem in državnem življenju, da pa je dolžnost vseh brez izjeme, brez sebičnih strankarskih razlogov podpirati vodstvo slovenskega naroda za njegovo uveljavljanje. Dalje je zanikal, da bi bilo njegovo prizadevanje za pomiritev v političnem življenju in podpiranje večinske stranke v splošno narodnih in državnih ozirih kaka njihova slabost. Nato je nadaljeval dobesedno: »Zdi se, da so tisti gospodje, ki tako mislijo in govore, prespali sedanjo dobo. Ali mar ti gospodje mislijo, da si zaradi osebnih ambicij privoščimo lahko še nadaljnje cepljenje naroda in naše države? Ali naj naš narod dovoli, da vsak poedinec presoja ta vprašanja s perspektive svojega zelnika? Ali naj res mislimo, da je vse govorjenje o nacionalizmu in patriotizmu fraziranje, ko gleda iz vsakega kota in vsake besede le gola skrb za ozko lastno strankarsko korist? Če smo govorili o pomirjenju, je to bil dokaz, da se zavedamo vse svoje odgovornosti. Prav zato, ker vemo, da smo močni, zelo močni, ker so naše vrste enotne, prav zaradi tega smo vsemu narodu pokazali svojo polno odgovornost in poklicali vse k pomirljivosti. Prav zaradi tega smo podčrtavali dejstvo, da so stvari, ki se visoko dvigajo nad ozki krog strankarskih prizadevanj manjših ali večjih skupin, ki pa niso narod. Mi smo rekli svojo besedo. Ker se zavedamo svoje moči, hočemo biti lojalni in pravični. Pred zgodovino ne bomo mi nosili odgovornosti, če se del naroda iz strankarsko političnih razlogov ne bo hotel dvigniti višje, če bo napačno tolmačil naše cilje in namene in s tem tolažil vest. Neki naši »priatelji« se v svojih komentarjih mojega celjskega govora sklicujejo na demokracijo, kakor da mi vsi ne bi vedeli, da pomeni prav demokracija oblast večine in dobrohotni kritiki manjšine. Še enkrat poudarjam: mi hočemo pomirjenje, ker smo močni. Zgodovina nam ne bo mogla očitati, da nismo v teh težkih časih storili vsega, kar je bilo potrebno.«

V stvari sami moramo prizadevanje dr. Kulovca samo pozdraviti. Teško bi kdo mogel zagovarjati misel, da časi ne terjajo pomiritve. Treba se je pa pri takih hvalevrednih prizadevanjih vedno spominjati francoskega reka »c'est le ton, qui fait la musique«. V tem pogledu smo že zadnjič opozorili na to, da »Slovenec« v svojem uvodniku ni pridružil prizadevanju dr. Kulovčevemu najsrečnejšega tona. Sploh smo Slovenci v tem pogledu nekoliko slabji mojstri.

Mi brez vsega priznamo, da pomeni prav demokracija oblast večine ob dobrohotni kritiki manjšine, vendar kot odkriti demokratje bi rajši slišali namesto besede »oblast« — »odgovornost«, ki jo pa, kar lojalno priznamo, tudi dr. Kulovec uporablja.

Ob pričetku zadnje svetovne vojne je bil predstavnik politične volje načelnik najmočnejše slovenske stranke in nekronani vojvoda dežele Kranjske, kakor so ga večkrat imenovali, — dr. Ivan Sušteršič. Lahko se je reklo, da samo neznatne skupine in osebe niso priznavale njegovega vodstva. Mož je bil zavestno in moško vzel nase vso odgovornost za slovenski narod. Vsi vemo, kako ga je ta odgovornost potlačila. Prizadevanja dr. Kulovčeva kažejo, da se je iz dr. Sušteršičeve ne-zgode učil.

Prerekanje zaradi slovenske avtonomije

Znani pravni izvedenec pri sklenitvi sporazuma vseučiliški prof. dr. Ilič je napisal v belgrajskem tedniku »Napred« sestavek, iz katerega navajamo po »Jutru«:

Pokojni dr. Korošec, ki je samostojno in skoraj izključno vodil politiko Slovenije, je imel o tem vprašanju določeno stališče, in iz njegovega zadržanja ni bilo mogoče zaključiti, da polaga posebno važnost na to, da dobi Slovenija tudi formalno za sedaj že svojo avtonomijo. Kot praktičen politik ni polagal posebne važnosti na politični formalizem. Njegovo stališče je olajševal tudi stvarni položaj v Sloveniji, ki ni nikoli posebno trpela zaradi centralističnega sestava. Slovenija se ni mogla pritoževati zaradi odvečnih in neprijetnih intervencij iz Beograda. Slovenski ban sicer nima formalnega statusa avtonomnega organa, vendar ni posebno oviran zaradi odredb in kontrole iz Beograda.

Na to trditev je odgovoril »Slovenec« v daljšem sestavku. Pravi poleg drugega, da je bil dr. Korošec voditelj tiste edine slovenske stranke, ki je odkrito od vsega začetka bila zoper centralizem in za slovensko avtonomijo. Dr. Korošec je zato tudi odločno ves čas zahteval odpravo centralizma. On je bil tisti, ki je sploh omogočil sporazum in povzročil, da je morala odstopiti Stojadinovičeva vlada. Po njegovi zahtevi je bila tudi izvedena uredba, s katero je bilo omogočeno, tudi Sloveniji dati isto stališče, kakor ga je dobila Hrvaška. Dr. Korošec je pri vsaki priložnosti zahteval slovensko avtonomijo. Ni pa bila njegova krivda, če se ta zahteva ni uresničila.

Na ta »Slovenčeva« izvajanja se je oglašilo spet »Jutro« in zapisalo med drugim, da je pač politični javnosti znano, da ni dr. Korošec zaradi slovenske avtonomije lomil nobene politične kombinacije, v kateri je imela njegova stranka v Sloveniji odločilno besedo. Kar pa se tiče Stojadinovičeve vladavine, ki je bila najbolj centralistična od vseh, kar smo jih imeli, pa je splošno znano, da bi jo bil dr. Korošec lahko vsak čas zrušil. Ni pa res, da bi bil Korošec sploh šele omogočil sporazum in povzročil Stojadinovičev padec. To je največ napravil šele skupni nastop združene srbske opozicije, jugoslovenskih nacionalistov, socialistov in dr. Mačka pri zgodovinskih decembrskih volitvah 1938. leta.

K tem glasovom najprej nekaj ugotovitev. Pred vsem moramo opozoriti, da je bil Stojadinović tisti, ki je najprej izrinil dr. Korošca iz vlade. Dejstvo je samo to, da si je Stojadinović s tem sam našagal vejo, na kateri je sedel, ko je z navidezno upravičenostjo lahko svetu oznanjal, da so poleg Srbov tudi Slovenci zadovoljni z upravnim sestavom, kakor ga je on označeval, in ki je bil res najbolj centralističen od vseh, kar smo jih kedaj imeli, le Hrvatje da še zmeraj delajo s svojimi pretiranimi zahtevami z goro. Zato je razumljivo, da je moral kmalu pasti. Dejstvo je pa tudi, da ni dr. Korošec za časa, dokler je bil v vladi, nikoli nič storil niti poskusil storiti, da bi bil Stojadinoviću spodmaknil vladni stoliček. In prav tako vemo tudi, kako je bilo s sporazumom, saj je glede njega sedanji vladni podpredsednik dr. Maček tako rekoč uradno ugotovil, da je bil sklenjen samo z dr. Cvetkovičem kot zastopnikom vlade, pri čemer da se je namenoma šlo mimo JRZ. In njegovo glasilo »Hrvatski dnevnik« je še naglasilo, da je pač sporazum samo nasledek trdega in nepopustljivega boja hrvaškega naroda in izrednih zunanje-političnih razmer (bilo je to nekaj dni pred vojno in ko je bila vojna že neogibna), pa prav nikogar in ničesar drugega ne. Naši bralci se vsega tega še spominjajo, saj smo vse take važne izjave zmeraj po mogočnosti dobesedno navedli. Kaj drugega trditi bi bilo tudi neresnično, saj se še vsi spominjamo Martina iz Zagreba in pa zagotavljanja, da je tako gotovo kakor amen v očenašu, da se ustava pred kraljevo polnoletnostjo ne bo spremenila in da zategadelj tudi Hrvatje in Slovenci dotlej zastoj čakajo na kakšno avtonomijo.

Kar se pa tiče Iličevih trditev, glede v centralizmu zadovoljnih Slovencev, moramo ugotoviti samo nekaj sicer že precej splošno znanih stvari. Gotovo tudi dr. Ilič ne bi resno trdil, da bi mogli biti Slovenci zadovoljni z upravnim sestavom, ki nam jemlje leto za letom nad pol milijarde več kakor pa vrača in ki nam povrh še s svojo davčno politiko uničuje našo industrijo. Res pa je tudi, da očitno dr. Ilič misli, da stvar vendarle ni tako huda, in tu moramo reči, da ne misli tako brez vzroka. Pred vsem se mu mora popolnoma nemogoče zdeti, da bi slovenski zastopniki podpirali z vsemi silami in dolga leta najstrožji centralistični režim, ki smo ga kedaj imeli in ki nas je samo pri osrednjih skladih pripravil ob stotine milijonov. Ko pa je videl, da so ga vendar podpirali, je pač po zdravi pameti sodil, ali da je vse tisto zatiranje o naših plačilih neresnično, ali pa da dobivamo svoj denar v eni ali drugi obliki nazaj. Zato mu prav res ne smemo zameriti, če nam ne prisodi nečesa, česar ne bi nikjer drugje na svetu delali.

Da ne more biti Slovencev resno za avtonomijo, je dr. Ilič po pravici sklepal tudi iz vsega ravnanja slovenskih zastopnikov po sklenitvi sporazuma. Isti razlogi kakor za hrvaško avtonomijo so veljali tudi za slovensko: trdna volja slovenskega naroda in zunanje-politična stiska. K temu pa je prišlo še, da je bilo vprašanje slovenske razmejitve, v nasprotju s hrvaško, čuda preprosto: nikjer ni bilo resnih pomislekov glede meja našega ozemlja. Toda Ilič je pač videl in slišal, kakor je moral videti in slišati vsak, kakor smo nemalo osupli videli in slišali tudi mi Slovenci sa-

mi. Če kdo kaj zahteva, resno zahteva, in dejali bi, da je slovenska popolna samouprava dovolj resna stvar, tedaj je samo-obsebnost, da je to svojo zahtevo premislil, preučil in vse pripravil, da je na uresničenje pripravljen. Kdor tako ne dela, temu se lahko po pravici reče, da mu ni bila lastna zahteva resna, in tudi njega samega ne bo nihče in po pravici za resnega jemal. Hrvatje so svojo samoupravo tako pripravili, in ko so jo dobili, ni bilo prav nobenega obotavljanja ali premisslavljanja treba. Ko pa je postalo za uresničenjem hrvaške avtonomije nujno tudi vprašanje slovenske, so izjavili naši zastopniki na nemajhno začudenje in še večje veselje jugoslovenskega sveta, da morajo šele premissljevati, kakšna avtonomija bo za nas primerna! Nekateri »gospodarstveniki« so šli celo tako daleč, da so na mah začeli dvomiti, če bi se samoupravna Slovenija mogla sama vzdrževati — kakor da bi sploh mogel obstajati jugoslovenski centralizem samo še dan potem, ko bi moral dodajati za nas, neglede tudi na neresnično in povrh še ponižujočo vlogo miloščinarjev in drobtinčarjev, ki so jo s tem hoteli dati slovenskemu narodu. In k vsemu temu je prišlo pozneje še edinstveno zatiranje, da govore zoper slovensko avtonomijo celo zunanje-politični razlogi, natančno isti torej, ki so Hrvatom prinesli avtonomijo.

Spričo vsega tega se res ne smemo čuditi, če je resen človek, kakršen je brez dvoma dr. Ilič, po pravici sklepal, da nam ne more biti resno za stvar, za katero nismo zagrabili, ko je prišla velika priložnost. In zato je prav tako treba reči, da so samo naši ljudje krivi, če avtonomije še zmeraj nimamo. Krivda je v tem primeru res dovolj očitna.

Jugoslovenci so zborovali

Dne 29. letošnjega januarja so se zbrali v Ljubljani pripadniki jugoslovenskega centralizma. Zborovanje je pokazalo, da se niso prav ničesar naučili niti iz notranjosti iz zunanje-političnega razvoja zadnjih let, ali da vsaj niso prišli na tem zborovanju do besede tisti med njimi, o katerih se govori, da so tudi že spoznali, da pomeni politika jugoslovenstva konec in polom.

Prvi je govoril podpredsednik JNS dr. G. Andjelinič. Za miselno uboštvo stranke je značilno, da ni našel po vseh polomih njenega programa, ob vsej stiski, ki se nahajamo v njej in ki se še stopnjuje, prav nobene nove, tvorne misli. Same stare, oguljene besede iz nacionalne ropotarnice, s katerimi so že nad 20 let reševali našo državo, da je tavalna iz stiske in tisko in da jo je bilo mogoče potegniti od prepada nazaj samo tako, da je bilo s sporazumom z dne 26. avgusta 1939. dokončno opravljeno z jugoslovenskim programom enega naroda in centralizmom. In zborovalci so si dali res prav slabo spričevalo, ko so sprejeli brez protesta besede in pozive, naj bi se vrnil k sestavi, ki je pokazal na vseh straneh popolno neporabnost, še več, veliko škodljivost za državo.

Če je Andjelinič trdil, da je JNS edina jugoslovenska, vsenarodna in vsedrjavna stranka, se vsaj nam ne zdi, da bi se zaradi tega prerekali z njimi, opravi naj to rajši sam z JRZ, ki ima prav take ambicije. Toda pozorni moramo biti, če zahteva, da mora vse »podrediti svoje plemenske ... koristi velikim državnim ... koristim« in če pri tem ne zgubimo spred oči, da so za Andjeliniča jugoslovenski narodi plemena. Prav tako je tudi naslednji govornik Ivan Pucelj postavil na prvo mesto državne koristi, ki se jim morajo narodne podrediti. Če je bilo ljudem s tako nejasnimi, znanstveno nevzdržnimi, zgodovinsko neosnovanimi nazori dano, da so jih dolga leta in siloma vtepali jugoslovenskim državljanom v glave, potem ni

čuda, če je našo državljansko vzgojo tako slabo.

Mi smo o tem že dovoljkrat spregovorili. Ni država prvo, ampak narod in ljudstvo, ki je v tem narodu. Država je za narodom in ima svojo bitno upravičenost samo, dokler služi narodu in dokler mu je potrebna. Tisti hip, ko se hoče postaviti država nad narod ali celo zoper njega, je tudi zgubila pravico do obstanka in prej ali slej jo tudi zadene usoda. Tak — za vsakega razsodnega človeka svarilen — zgled je bila Avstrija, in včasih se nam kar nehoče zdi, da le ni mogoče samo slučaj, če je velika večina jugoslovenskih politikov prišla iz nekdanjih avstrijskih pokrajin. Zgodovina nas tudi uči, da so močne države nastale in se razvijale ravno narobe, od spodaj navzgor, ne pa kakor uče ti narobe-državotvorci. O tem se je lahko posebno vsak prepričal, ki je kedaj zasledoval razvoj švicarske zaveze. Sicer bi pa samo spet kedaj pokazali na sklep, ki sledi nujno iz tega nauka. Kajti logični njegov nasledek je, da se mora celo narod žrtvovati za državo, če bi se njenim oblastnikom tako zazdelo. Ta logični sklep v duhu jugoslovenstva je naredil v »Narodni Odbrani« svoje dni Peter Bulat, ki pa seveda ni bil edini, tudi med Slovenci poznamo take ljudi.

Sicer pa moramo samo še ugotoviti, da je to čisti nauk totalitarnih držav, ki prav tako zahteva podreitev vsega in vseh državnim koristim, pri čemer mu je narod, ljudstvo v najboljšem primeru samo nekakšen videz, popust in pesek v oči naivnim ljudem, ki jemljejo besede o pravici in človečnosti pri celostnikih še zmeraj resno.

Če omenimo še h koncu, da je zahteval Pucelj v imenu opozicije svobodo kritike, da pa ni prav nič povedal, zakaj niso dali jugoslovenci te svobode takrat, ko so imeli oblast in priložnost, da jo ustavno zasedrajo za dolge čase, potem smo povedali res vse, kar je bilo o tem zborovanju vredno povedati.

Vojna in politika

Rumunija in Anglija sta pretrgali diplomatske zveze.

Najpomembnejši zunanje-politični dogodek zadnjih dni je brez dvoma ta, da je Velika Britanija poklicala svojega poslanca iz Bukarešte. Pomena te diplomatske zveze za Veliko Britanijo po dejanski nemški zasedbi Rumunije tako niso imele. Sicer pa je brzkone nastali položaj najbolje oznamoval švicarski dnevnik »Basler Nachrichten«, ki piše:

»Deutsche Allgemeine Zeitung« misli, da je s svojim sklepom Anglija »simbolično« stopila iz okoliš, v katerem nima nič iskati. Ta izjava pa ni izrečna. Ne bi iznenadilo, če bi kmalu angleške letalske bombe popolnoma nesimbolično in kar najbolj določno deževalo na romunske petrolejske okoliš... Za tak primer pa je koristneje, če ne uradujejo na obeh straneh nobena poslaništva več. Da bi ga omogočili mednarodno-pravno, bi bilo treba po prejšnjih pojmih ne samo pretrgati diplomatske zveze, ampak tudi formalno napovedati vojno. Anglija pa se čuti odvezano od tega po dejstvu nemške vojaške zasedbe Rumunije.

Diplomatična vojna.

V zadnjem času so zbudila več pozornosti poročila z diplomatičnih bojišč kakor s pravega bojnega polja. Razumljivo je, da gre do diplomatskih bojev ne samo pred vojno, ampak da jo tudi potem neprenehoma spremljajo, in večkrat je vojna še med potekom odločena bolj v bitki pri zeleni mizi kakor na bojnem polju.

Najprej so nas presenetili naenkrat s poročilom, da sta bila povabljeni jugoslovanski ministrski predsednik in minister zunanjih del v Nemčijo na vreden diplomatični razgovor. Razgovor je trajal nad tri ure in je bil, kakor pravi službeno poročilo, v tradicionalnem prijateljstvu. Ugotovilo je, da je med našo državo in Nemčijo vse v redu.

Že nekoliko prej je bil razgovor med predstavnikom sedanje Španije Francom in predstavnikom sedanje Francije — maršalom Pétainom in potem med Francom in ducejem Mussolinijem. Ta dva razgovora sta dala povod časopisju za ugibanja vsake vrste in za najrazličnejše domneve, gotovo pa ne ve nobeden, o čem so se ti možje razgovarjali.

Najnovejši dogodek na diplomatičnem polju je turško-bolgarska pogodba o nenačrtovanju. Ves svet je vedel, da stoji turška armada pripravljena ob bolgarski meji, javno se je govorilo, da bi prišlo takoj do vojne, ako bi nemška armada vkorakala v Bolgarijo, potem smo slišali dolge debate

o mogočnosti vojne v Bolgariji, šepetalo se je o vplivu sovjetskih diplomatov, tudi v naši državi je bilo nekoliko nervoznosti, naenkrat pa je bila objavljena ta pogodba. Potem se je začela običajna tekma obeh vojujočih se strank, katera bo bolj uspešno prikazala to pogodbo kot svoj uspeh. Kolikor se more do sedaj razvideti, je menda ta pogodba uspeh nemško-sovjetskega sporazuma. Na vsak način je ta pogodba samo etapa, kateri bodo sledile nove etape v politiki na Balkanu, ki jih vse z napeto radovednostjo pričakuje. Sicer bi pa v pravilno oznamilo te in vseh podobnih pogodb, ki ugotavljajo kakor ta »večno« prijateljstvo in »večen« mir med pogodbenikoma, da sta sklenili Bolgarija in Turčija že leta 1925. pogodbo o nedotakljivem miru in večnem in odkritem prijateljstvu, pa seveda še posebej o odpovedi vsakemu napadu. Ta večnost se je pa zdela že čez enajst let močno časovna prikazen, zato je bila pogodba leta 1936. spet obnovljena in podaljšana. Še bolj kratko je trajala naslednja večnost, kajti že čez štiri leta se je bilo bati, da utegne nesrečen konec storiti, in že lanske jeseni so se slišale z obeh strani besede, ki niso bile v skladu z domenjenim odkritim prijateljstvom. Želeli bi, da traja sedanja večnost vsaj tako dolgo kakor zadnja, radovedni smo pa tudi, koliko časa bo res trajala.

Na bojnih poljanah.

Vojna se nadaljuje v vseh afriških kolonijah Italije, vendar brez posebno velikih dogodkov. Tudi na angleško-nemškem bojišču ni značilnejših dogodkov, dasi gre vojna dalje. Vse pa pričakuje začetka napovedane odločilne borbe. Videti je, da ameriška pomoč Angliji primerno narašča. Angleži so glede načrtov za bodočnost silno previdni in molčeči, pri tem pa seveda kljub temu skušajo vplivati na evropsko javnost, ker ne morejo popolnoma zanemariti živčne vojne.

Na skrajnem vzhodu.

Po poročilih moramo sklepati, da se vse pripravlja in je deloma že pripravljeno na spopad na Tihem morju. Kljub vsemu pa smo ravnokar brali v listih, da je Japonska pripravljena posredovati za mir kjer koli, ako bi jo kdor koli za to naprosil. Kakšen povod je bil za tako izjavo, je težko domnevati, ker gotovo ni nikjer razpoloženja za kako tako naprosilo.

ZAPISKI

Promocija g. Ivana Hribarja

V soboto 15. t. m. se je vršila na naši univerzi zelo lepa slovesnost svečane promocije g. Ivana Hribarja za častnega doktorja prava ob veliki udeležbi zastopnikov naše javnosti. To izredno odlikovanje je g. dr. h. c. Ivan Hribar že davno zaslužil. Od l. 1898. pa ves čas svojega županovanja do l. 1911. je z največjo vnemo in vztrajnostjo delal za ustanovitev slovenskega vseučilišča, ki si jo je l. 1898. stavil slovesno za svojo življenjsko nalogo. Njegova zasluga je v največji meri, da je našo javnost tako razgibal, da se je l. 1918. po političnem prevratu zdelo uresničenje te zamisli samo po sebi umevno, ker jo je zahteval ves naš narod. Tudi v stvarnem pogledu je posebno juridični fakulteti položil osnove s tem, da je omogočil pravočasno vzgojo potrebnih učnih moči, tako, da je mogla pravna fakulteta l. 1920. brez posebnih težav začeti delovati. Poleg dr. Majarona si je pridobil gotovo največ zasluge za ustanovitev univerze. Prav je torej, da je univerza počastila svojega ustanovitelja, ki dopolni letos v polni moči tudi devetdeseto leto svojega življenja na tako slovesen način.

Tudi mi zaslužnemu možu, ki je bil vse svoje dolgo življenje predvsem Slovenec, toplo čestitamo.

Poglavje iz naše časnikarske nravnosti

»Trgovski list« z dne 29. letošnjega januarja se ukvarja s sklepom ljubljanskih kinematografov, da ne bodo več oglašali

svojih podjetij in filmov v časnikih, in jih svari, češ da brez reklame ravno kinematografi ne bodo mogli prebiti. Zato tudi po vsem svetu kinematografi neprenehoma oglašajo v listih. Reklama po radiu pa da one po časopisju ne bo mogla nadomestiti. Za toliko je ta nasvet »Trgovskega ista« razumljiv in nas bi komaj zanimal. Eni kakor drugi naj pač poslovno presodijo njegovo vrednost in naj se ravnajo, kakor jim pač kaže korist podjetja.

Toda v »Trgovskem listu« smo našli v tem sestavku na pripombo, ki je hudo, hudo čudna. Navedli jo bomo dobesedno:

Pa tudi s tem bi morala računati kinogledališča, da je res dobrih filmov zelo malo, tem več pa slabih. Če bi začeli časopisi dosledno odkrivati vso duhovno revščino le premnogh filmov, bi to moralo nujno slabo vplivati na obisk kinogledališč.

Iz te pripombe izhaja neizogibno samo tale sklep. Kinematografi predvajajo več slabih filmov kakor dobrih. Doslej časniki niso dosledno odkrivali duhovne revščine le premnogh filmov, očitno ker so pač imeli od kinematografov oglase ali pa so vsaj računali nanje. Če bi pa pisali o njih in jih oznamovali tako, kakor zaslužijo, bi to močno zmanjšalo obisk kinematografov in jim s tem prizadejalo škodo.

Z drugimi besedami in na kratko se to pravi: gospodje kinematografski podjetniki, dajte časnikom oglase, če ne, bodo začeli bralce poučevati o vaših slabih filmih.

Sicer nam ni »Trgovski list« s svojimi različnimi migljaji prav res odkril nobene skrivnosti. Značilno je samo to, da ga ni prav nič motilo javno izreči, da časniki ne pišejo o slabih stvareh, če so z oglasi plačani. Da torej dajejo svojim bralcem v bistvu lažno podobo javnega in kulturnega

življenja. Kajti menda ga ni, ki bi po teh besedah še mislil, da se taki načini omejujejo samo na kinematografe.

Zato bi bilo dobro, če bi časniki in njih izdajatelji zavzeli k takim načinom obdelovanja gospodarskih podjetij svoje stališče. Dokler kvasijo javnosti, da so nekakšni njeni glasniki in bojevniki za resnico in pravico, in da javnost tudi pravico, da izve, po čem so njihne besede in gesla.

Preuredite državo!

V zadnji »Novi Evropi« se dr. Ivo Kolbe v uvodni razpravi »Za obrambo miru in našega reda« obrača na vse ljudi, ki so na odgovornih mestih:

»Hitro in odločno morate izvesti sporazum do konca! Morate urediti državo, to hišo vašo in našo, popolnoma, hitro, toda premišljeno in pravično!... Svet ne bo čakal na nas. On gre svojo pot...«

Uredite hišo hitro in skrbno! Da bo mirna in pripravljena na vse, tudi na najhujše. Da bo zadovoljna, da je storila in opravila svoje. Jutri, ko se bo Evropa valjala v razvalinah, ko bodo tisti z zvezanimi očmi spregledali, da so bili prevarani, ko bodo zaprti razbili verige, ko bo nezadovoljnost zažgala nov ogenj in požar — kako bomo obranili dom, če ne bo politično in socialno do kraja urejen, utrjen in zadovoljen? Ta, drugi ogenj bo strašnejši od sedanjega. Ta, pa ne zmage in porazi, bo v resnici prinesel tako zmagovalcem kakor premaganim, vojujočim se in nevojujočim nov red.«

Kruh brez nakaznic in z nakaznicami in nakaznice brez kruha

V Belgradu prodajajo kruh in moko še brez nakaznic, v Ljubljani z nakaznicami, v Kočevju n. pr. pa imajo nakaznice, so pa brez moke in kruha. Prav dobra taka organizacija prehrane res ni.

Vlak z rusko nafto se je ponesrečil

11. februarja t. l. na bolgarskem ozemlju, 1 km proč od naše meje. Vsa ruska nafta, namenjena v Nemčijo, je zgorela in v njenih plamenih je žal zgorelo tudi sedem železničarjev.

Kaj pišejo listi

Politično pomirjenje

»Jutro« piše spet o pozivu ministra dr. Kulovca za politiko pomiritve in vprašuje, če smo po njegovem mariborskem govoru kaj bližje stvarni rešitvi tega vprašanja, pa meni:

Gosp. minister dr. Kulovec ima prav, če misli, da je odveč razpravljati o tem, ali je danes JRZ večinska stranka ali ne. Res je, da politično organizirani napredni Slovenci tega za sebe ne morejo trditi. Zadnje normalne volitve so bile pred 14. leti. Vodila jih je Vučkovićeva vlada blejskega pakta in znano je, da opozicija, v kateri so bili poleg Hrvatov tudi napredni Slovenci, rezultata teh volitev ni priznala. A tudi če ga vzamemo kot realno osnovo, da takratna SLS pri volitvah 11. septembra 1927. ni mogla zbrati za svoje kandidate več ko dobro tretjino (natančno 38 odstotkov) volilnih upravičencev, čeprav je imela v rokah vso oblast v Sloveniji. Pri vseh prejšnjih volitvah je bilo razmerje zanjo še slabše. To sporno vprašanje bo treba torej še presoditi. Kar pa se tiče »zgodovinske legitimacije« v zgodovinskih časih, se spominjamo na dobo 1917/18. Takrat smo si Slovenci kot vrhovno vodstvo svoje domače politike ustanovili Narodni svet, ki je izključil vsako enostransko strankarsko ingerenco ter si je v osebi Ivana Hribarja izbral svojega predsednika brez ozira na strankarsko pripadnost.

Dopisi

»Slovenskemu Narodu« v odgovor

»Slovenski Narod« se je bil letos že dvakrat zaletel vame, enkrat pa tudi »Jutro«. Ni jima všeč, ker sem v radiu rekel, da ni jugoslovanskega naroda. SN je očitno že zelo naglušen ali pa starčevsko hudooben, ker je trdil, da sem rekel: »Tudi v Avstriji so si nekateri prizadevali, da bi uveljavili nekakšen »avstrijski jezik«; po

prevratu pa ravno isti ljudje najbolj kriče o jugoslovanskem jeziku. Jaz sem pa v resnici bral — to lahko dokazem: »Jugoslovanski narod pa rabijo v smislu jugoslovanske nacije, nekakega državnega naroda, tako nekako, kakor so svoj čas govorili o avstrijskem narodu.«

Da jugoslovanskega naroda v etničnem in jezikovnem smislu ni, o tem sem bil od nekdaj sveto prepričan. Dobro pa vem, da tvorijo jugoslovansko državo trije narodi: Srbi, Hrvati in Slovenci. Iz zgodovine vem, da so se ti trije narodi dobrih tisoč in tri sto let samostojno razvijali in seve tudi razvili iz slovanskih plemen v samostojne narode. To nam priča tudi »Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev« (ne Jugoslovenov!), ki jo je v letih 1919. do 1920. izdala »Slovenskemu Narodu« in »Jutru« blizu stoječa Tiskovna zadruga. Žongliranje z Jugosloveni se je začelo šele po l. 1918. Dokaz za to je med drugim tudi brošura Dr. M.: Jugosloveni, Slovani in Jugoslovani, ki je izšla kot ponatisk iz »Novih Zapiskov« l. 1922. Zaključke te knjižice še danes vse podpisem.

SN mi očita, da sem bil nekoč drugačnega mnenja, takrat namreč, ko sem bil sokolski prosvetar, da takrat nisem tajil jugoslovanskega naroda. Ko sem to bral, sem se moral zakrohotali. Spomnil sem se srbskega pregovora: »Što se babi htilo, to se babi snilo.« Nikdar namreč nisem v svojem življenju ne prevzel ne vršil kakršne koli funkcije pri Sokolu in seve tudi prosvetarske ne. Resnica je le, da me je pred kakimi devetimi leti prosil tedanji predsednik ZKD prof. Jeran (s katerim sva skupaj službovala), če bi hotel revidirati knjižnice ZKD. Na to sem pristal. Na njegovo prošnjo sem se enkrat udeležil neke seje ZKD. Ker o reviziji knjižnic ni bilo govora in ker sem videl, da se moje prepričanje z njihovimi načeli ne strinja, se nisem več udeležil nobene seje. Kmalu po tisti seji pa so me brez moje vednosti in pristanka, ne da bi bil jaz navzoč, izvolili v odbor ZKD (kot kaj, ne vem); za to sem zvedel šele naslednji dan iz »Jutra«. Nikdar pa nisem tiste ali druge funkcije prevzel in sploh ne šel blizu, dasi je bila zamera huda in so mu pretili z represalijami.

Kako prav sem imel, se je pokazalo, ko so kmalu nato štirje člani tistega odbora začeli gonjo proti naši Slovenski čitanki za II. razred srednjih šol, proti tisti namreč, iz katere so potem jugosloveni na prav herostratski način trgali in sežigali prvih šestnajst strani s pesmimi in berili iz Cankarja, Župančiča, Trdine, Valjavca, Bolgara Elina-Pelina, Aškercera in Kersnika. Nismo še pozabili, kdo in kako so v drugi konferenčni sobi I. drž. real. gimnazije začeli boj proti tisti naši čitanki. Pa ne, da je bilo to maščevanje, ker se nisem dal speljati na led?

Nismo še tudi pozabili, kako je 3. julija 1934. leta eden izmed tistih gospodov telefoniral, da čez štirideset let ne bo nobena Slovenca več in da bi bil on vesel, če ga že čez pet let ne bi bilo več in naj se jaz torej vdam in pregovorim svoje sodelavce pri čitanki, da bomo nadomestili iztrganih 16 strani z jugoslovanskim berilom.

Ali morda želi SN, da mu iz dobe, ko meni očita nedoslednost in jugoslovenstvo, napišem vso zgodovino trganja in sežiganja slovenskih pesnikov in pisateljev? Vso zgodovino poznam in vse gradivo imam pri roki. Bo zanimivo branje!

Imenitna je trditev SN, da mora biti vsak sokolski prosvetar jugosloven. To namreč nujno sledi iz njegovega stavka: »Kot sokolski prosvetar menda vendar ni tajil jugoslovanskega naroda.« Jaz sem ga zmeraj tajil, ker sokolski prosvetar nikdar bil nisem in ker sem od nekdaj prepričan, da vsak, kogar je sram priznati, da je Slovenec, in trdi, da je nekaj drugega, svoj narod taji in je torej izdajalec slovenskega naroda.

Omladina Jugoslovanske nacionalne stranke je v svoji okrožnici 1940/41 (Politična, gospodarska in socialna načela) vendar bolj poštena ko starina Narod, ker je očitno zavrgla jugoslovenarstvo kot narodnostni in jezikovni pojem in čisto pravilno govori o jugoslovanski življenjski in državni skupnosti. Pa še nismo brali, da bi ji bil ata Narod očital kameleonstvo.

Naj pribijem še nekaj: Prav SN in njegovi imajo najmanj pravice komu očitati sokolstvo, saj vemo, s kakimi sredstvi so zlasti uradništvo priganjali vanj.

Dr. R. Kolarič